JYVÄSKYLÄN KAUPUNKI

Kaupunkirakenteen toimiala
Ympäristöterveydenhuolto

Ohje

päivitetty 10.8.2018

LASTEN PÄIVÄHOITOTILOJEN SUUNNITTELUOHJE

”Terveydensuojelulain tarkoituksena on väestön ja yksilön terveyden ylläpitäminen ja edistäminen sekä ennalta ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka voivat aiheuttaa terveyshaittaa (terveydensuojelu).”

Eeronkatu 10, 40720, Jyväskylä
Puhelin: Vaihde: 014 266 0000
etunimi.sukunimi@jkl.fi • www.jyvaskyla.fi

SISÄLLYS

SISÄLLYS 2
1. YLEISTÄ 3
2. YMPÄRISTÖÄ KOSKEVAT VAATIMUKSET 3
3. TILOJA KOSKEVAT VAATIMUKSET JA SUOSITUKSET 4
3.1 Tilan tarve 4
3.2 Eteis-, WC-, pesu-, siivous- ja vaatehuoltotilat 4
3.3 Sosiaalitilat 5
3.4 Keittiö ja ruokailutila 5
4. SISÄTILAN OLOSUHTEET 6
4.1 Olosuhdeselvitykset 6
4.2 Ilmanvaihto 6
4.3 Lämpötila 6
4.4 Melu ja valaistus 7
4.5. Hygienia 7
4.6 Radon 8
5. TALOUSVESI 8
6. ULKOLEIKKIALUE 8
7. TUPAKOINTI 9
8. JÄTEHUOLTO 9
9. ILMOITUSVELVOLLISUUS 9
LAINSÄÄDÄNTÖÄ JA MUITA OHJEITA 10

Eeronkatu 10, 40720, Jyväskylä
Puhelin: Vaihde: 014 266 0000
etunimi.sukunimi@jkl.fi • www.jyvaskyla.fi

1. YLEISTÄ

Tähän ohjeeseen on kerätty asioita varhaiskasvatuksen tilojen suunnittelua varten, jotta terveydensuojelulain mukaiset vaatimukset täyttyisivät. Ohjetta laatiessa on hyödynnetty myös muita kuin terveydensuojelulain soveltamisalaan kuuluvia asetuksia, ohjeita ja oppaita. Poikkeaminen tähän ohjeeseen kirjatuista asioista edellyttää aina lisäperusteluja ja – selvityksiä. Ohje on apuna uudisrakennusta tai vanhan päiväkodin peruskorjausta suunniteltaessa, mutta myös suunniteltaessa päiväkodin tai ryhmäperhepäiväkodin sijoittamista jo olemassa olevaan rakennukseen. Ohjetta voidaan käyttää esimerkiksi suunnittelun, rakennuttamisen ja toiminnan järjestämisen tukena.

Ohjeen laadintaan on osallistunut ympäristöterveydenhuollon lisäksi Jyväskylän kaupungin muita yksiköitä, joiden ohjeistuksella on vaikutuksia myös terveydensuojelun toteutumiseen.

Varhaiskasvatuksen tiloja (ei koske perhepäivähoitoa) suunniteltaessa tulee olla hyvissä ajoin yhteydessä ympäristöterveystarkastajaan. Ympäristöterveystarkastaja voi antaa lausunnon uusien tilojen suunnitelmista tai olemassa olevien tilojen muutostarpeista. Vanhoihin tiloihin varhaiskasvatuksen tiloja suunniteltaessa, voi ympäristöterveystarkastajan pyytää alustavalle tarkastuskäynnille tuleviin tiloihin. Tarkastus ja lausunnot ovat suunnitteluvaiheessa maksuttomia.

Ympäristöterveydenhuolto tarkastelee tilojen riittävyyttä, toimivuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Tiloja tarkastellaan aina kokonaisvaltaisesti ja tarvittaessa tapauskohtaisesti. Tilan tarvetta tarkasteltaessa huomioita kiinnitetään lasten paikkalukumäärään (yhtä aikaa läsnä olevien lasten lukumäärään).

Ohjetta päivitetään tarpeen mukaan, jotta kulloinkin tiedossa ja käytettävissä olevat mahdollisuudet terveyshaittojen ehkäisemiseen tulevat huomioiduksi.

2. YMPÄRISTÖÄ KOSKEVAT VAATIMUKSET

Päiväkoti tulee sijoittaa ensisijaisesti kaavamääräysten mukaisesti kaavan osoittamalle rakennuspaikalle. Mahdollisen poikkeamispäätöksen edellytykset on syytä varmistaa ennakkoon rakennusvalvonnan kautta.

Päiväkotia ei tule sijoittaa alueelle, jossa esiintyy voimakasta melua tai terveydelle haitallisia epäpuhtauksia. Päiväkodin sijaintia suunniteltaessa tulee selvittää, onko alueen mahdollinen aiempi toiminta (esimerkiksi teollisuusalueet jne.) aiheuttanut maaperän likaantumista siinä määrin, että se tulee puhdistaa.

Eeronkatu 10, 40720, Jyväskylä
Puhelin: Vaihde: 014 266 0000
etunimi.sukunimi@jkl.fi • www.jyvaskyla.fi

Liikenteestä, teollisuuslaitoksista tms. aiheutuvat korkeat ilman epäpuhtauspitoisuudet päiväkodin tontilla saattavat edellyttää erityisiä ilmanvaihtojärjestelyjä tai tuloilman tavanomaista parempaa suodatusta. Tuloilman ottoaukot tulee aina sijoittaa mahdollisimman puhtaaseen paikkaan etäälle liikenneväylistä ja jätteiden keräilypisteistä.

Liikenteen ja muiden lähiympäristön melulähteiden aiheuttaman samanarvoisen äänitason (L_{Aeq}) ei tulisi ylittää ulkona 55 dB(A):ä klo 7-22. Korkeat melutasot voivat edellyttää melusuojauksien rakentamista tai tavanomaista parempaa ikkunoiden ja ulkoseinärakenteiden ääneneristävyyttä.

3. TILOJA KOSKEVAT VAATIMUKSET JA SUOSITUKSET

3.1 Tilan tarve

Tilaa on varattava riittävästi hoidossa olevien lasten ikärakenne huomioiden. Suunniteltaessa tiloja varhaiskasvatuksen käyttöön, lasten käytettävissä olevaa tilaa ns. hyötyalaa suositellaan varattavan **vähintään** 7 m^2/lapsi. Mikäli hoidossa on alle 3-vuotiaita, suositellaan heitä varten varattavan tilaa n. 8,5 m^2/lapsi. Hyötyalalla tarkoitetaan **lasten käytössä** olevien huoneiden yhteenlaskettua lattiapinta-alaa käytävätiloja lukuun ottamatta. Hyötyalaa laskettaessa kiinnitetään huomiota yhtä aikaa läsnä olevien lasten lukumäärään. Hyötyalan riittävyyttä tarkastellaan tapauskohtaista harkintaa käyttäen.

3.2 Eteis-, WC-, pesu-, siivous- ja vaatehuoltotilat

Tartuntatautien leviämisen ehkäisemiseksi jokaisella ryhmällä tulisi olla omat wc -tilat. Jokaista alkavaa kymmentä lasta kohti tulee olla wc–istuin ja käsienpesuallas, jossa kädet voi pestä lämpimällä vedellä. Osapäiväryhmien ja kerhojen tiloissa voidaan katsoa yksi wc-istuin ja pesuallas riittäväksi 10 – 15 lapselle. Vaippaikäisille on oltava erilliset pesu- ja vaipanvaihtopisteet. Vaipanvaihtopisteeseen tulee varata riittävästi asianmukaista säilytystilaa puhtaille vaipoille, kertakäyttökäsineille ym. tarvikkeille sekä kannellinen roska-astia käytetyille vaipoille.

Kuravaatteiden ja muiden ulkovaatteiden puhdistamista ja kuivatusta varten tulee järjestää tarkoituksenmukaiset tilat ja tarvittavat kalusteet sekä välineet sisäänkäynnin yhteyteen.

Jokaista ryhmää varten tulee olla käytettävissä vähintään yksi erillinen käsienpesupiste jossakin ryhmätilassa. Käsienpesupisteen yhteydessä tulee olla asiallinen varustelutaso (nestesaippua-annostelija, kertakäyttöpyyheteline).

Siivoukseen käytettäville välineille ja aineille tulee olla riittävän kokoinen lukollinen tila, joka on varustettu asianmukaisesti (tarvittaessa vesipisteellä, kaatoaltaalla, lattiakaivolla, kuivauspatterilla, koneellisella poistoilmanvaihdolla ja riittävällä määrällä telineitä ja hyllytilaa).

Vaatehuoltoa varten on oltava asianmukaisesti varustettu tila, jossa on pyykinpesu- ja kuivauslaitteet tai vaatehuolto tulee järjestää esim. pesulassa. Vaatehuoltotilan mahdollisuuteen tulisi varautua, vaikka vaatehuolto järjestettäisiin ulkoistetusti. Suositeltavaa on varustaa varhaiskasvatuksen tilat pyykinpesumahdollisuudella akuuttia pyykkiä varten. Lelujen pesumahdollisuus tulee huomioida tiloja suunniteltaessa.

3.3 Sosiaalitilat

Varhaiskasvatustilojen yhteydessä tai lähettyvillä tulee olla henkilökunnan sosiaalitilat. Työturvallisuuslaissa ja – asetuksissa on määritelty vaatimukset henkilökunnan sosiaalitiloille. Työpaikkojen sosiaalitilojen vaatimustenmukaisuutta valvoo aluehallintoviraston työsuojeluyksikkö.

3.4 Keittiö ja ruokailutila

Isommissa yksiköissä (päiväkoti) keittiöt otetaan erillisen elintarvikehuoneistoilmoituksen käsittelyn jälkeen osaksi säännöllistä elintarvikevalvontaa. Linkki ilmoitukseen osoitteessa: http://www.jyvaskyla.fi/ymparisto/terveys/ilmoituksetjahakemukset/elintarvikkeet#Elintarvikehuoneisto

Isompien yksiköiden osalta keittiön suunnitteluohje löytyy seuraavasta linkistä: http://www.jyvaskyla.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/jyvaskyla/embeds/jyvaskylawwwstructure/67309_EThuoneiston_perustamisohje_020112.pdf

Pienissä yksiköissä, joissa lasten tilapaikkamäärä on enintään 12 (ryhmäperhepäiväkoti), voi keittiö olla normaali kotikeittiö. Tällöin kaksialtaisen tiskipöydän toista allasta voidaan käyttää käsienpesuun. Altaan yhteyteen tulee järjestää nestesaippua-annostelija ja paperipyyheteline. Astioiden pesua varten tulee olla astianpesukone.

Toiminnasta tulee laatia omavalvontasuunnitelma, jonka toteuttamisella hallitaan toimintaan liittyvät elintarvikehygieeniset riskit. Ilmoitetuissa elintarvikehuoneistossa omavalvontasuunnitelma on esitettävä valvontaviranomaiselle tarkastuksen yhteydessä.

4. SISÄTILAN OLOSUHTEET

Sisäilmassa ei saa esiintyä terveyshaittaa aiheuttavina pitoisuuksina mikrobeja, pölyä, kaasumaisia yhdisteitä tai muita epäpuhtauksia. Rakennuksessa ei saa olla kosteus- tai mikrobivaurioita. Rakentamisessa tulee suosia ympäristöystävällisiä ja vähäpäästöisiä M1-luokan materiaaleja. Allergisoivia ja myrkyllisiä huonekasveja on syytä välttää. Rakenteiden ja käytettyjen materiaalien puhdistettavuus puhtaanapidon kannalta tulee huomioida.

4.1 Olosuhdeselvitykset

Suunniteltaessa päivähoitotiloja vanhaan rakennukseen tulee tarvittaessa tehdä riittävä kuntoarvio ja tarvittavat jatkotutkimukset olosuhteiden selvittämistä varten. Terveydensuojelulain 49 §:n mukaista viranomaisvalvontaa varten tutkimuksia ja selvityksiä tekevällä ulkopuolisella asiantuntijalla tulee olla tarvittava asiantuntemus ja pätevyys.

Selvityksiä ja tutkimuksia tekevien ulkopuolisten asiantuntijoiden tulee hakea henkilösertifiointia Sosiaali- ja terveysministeriön nimeämältä sertifioijalta (VTT Expert Service Oy ja FISE Oy). Tutkimukset tulee tehdä Elintarviketurvallisuusviraston hyväksymässä laboratoriossa.

4.2 Ilmanvaihto

Ilmanvaihdon tulee olla riittävä ja se ei saa aiheuttaa vetoisuutta. Ilmanvaihdon toiminta ja sen tehostamistarve tulee selvittää jo suunnitteluvaiheessa. Päiväkotia perustettaessa yleisenä perusvaatimuksena on koneellinen tulo- ja poistoilmanvaihtojärjestelmä. Tuloilman ottoaukon sijoittamisessa tulee huomioida mahdolliset epäpuhtauslähteet.

Päiväkodin ulkoilmavirran tulee käytön aikana olla vähintään 6 dm^3/s/hlö. Ulkoilmavirta saa kuitenkin olla 4 dm^3/s/hlö jos varmistutaan siitä, etteivät sisäilman epäpuhtauspitoisuudet tai lämpötila nouse niin suuriksi, että ne aiheuttavat terveyshaittaa taikka kosteus nouse niin suureksi, että se voi aiheuttaa mikrobikasvun riskiä.

4.3 Lämpötila

Huoneilman lämpötiloille on asetettu toimenpiderajat, jotka päivähoitotiloissa, oppilaitoksissa ja muissa vastaavissa tiloissa ovat lämmityskaudella +20 °C - + 26 °C ja lämmityskauden ulkopuolella +20 °C - + 32°C. Seinäpinnan alimmalle keskiarvolämpötilalle on annettu toimenpideraja + 16°C (lämpötilaindeksi TI 81), lattiapinnan alimmalle keskiarvolämpötilalle + 19°C (TI 92) ja alimmalle pistemäiselle pintalämpötilalle + 11°C (TI 61).

4.4 Melu ja valaistus

Melun päivä- ja yöajan keskiäänitasoille on annettu toimenpiderajat, joita sovelletaan asunnoissa ja muissa oleskelutiloissa. Lasten päivähoitopaikoissa toimenpiderajat ovat seuraavat: 35 dB (L_{Aeq}) klo7-22 ja 30 dB (L_{Aeq}) klo 22-7. Päiväkotien osalta yöaikaista keskiäänitasoa sovelletaan vain niihin tiloihin, joissa nukutaan yöaikaan.

Melun kokemukseen päivähoitotiloissa vaikuttaa myös tilaratkaisut ja käytetyt materiaalit, sekä tilojen käyttäjien määrä. Nämä seikat tulee ottaa huomioon, jotta meluhaittojen muodostumista voidaan ennalta-ehkäistä jo suunnitteluvaiheessa.

Valaistuksen tarve vaihtelee paljon eri tiloissa ja tilanteissa. Valaistus tulee suunnitella tarkoituksenmukaisesti. Valaistuksen tulisi olla kaikkialla päiväkodissa vähintään 300 luksia.

4.5. Hygienia

Päiväkotien hyvällä suunnittelulla ja toiminnan järjestämisellä tiloissa on suuri merkitys infektioiden leviämisen ehkäisemisessä. Infektioiden ehkäisy voidaan aloittaa jo suunnitteluvaiheessa tilojen käyttäjämäärien, tilaratkaisujen, rakenneratkaisujen ja materiaalivalintojen riittävällä ja huolellisella suunnittelulla.

Vuonna 2017 valmistuneessa ”Hygienia sisätiloissa”- ohjesarjassa on huomioitu infektioriskin vähentäminen päivähoitotiloissa mm. tilasuunnittelulla ja materiaalivalinnoilla. Suositellaan näiden ohjeiden käyttämistä päivähoitotilojen suunnittelussa.

4.6 Radon

Työpaikoilla radonpitoisuuden vuosikeskiarvo ei saa säännöllisessä työssä ylittää arvoa 400 becquereliä kuutiometrissä (Bq/m³). Tätä toimenpidearvoa sovelletaan myös kouluihin, päiväkoteihin ja muihin oleskelutiloihin. Radonpitoisuuden vuosikeskiarvolla tarkoitetaan radonpitoisuuden keskiarvoa, joka on mitattu vuoden pituisena yhtäjaksoisena aikana tai määritetty 2 kuukauden yhtäjaksoisen mittauksen perusteella.

5. TALOUSVESI

Päiväkoti tulee liittää yleiseen vesijohto- ja viemäriverkostoon. Jos alueella ei ole yleistä vesijohto- ja viemäriverkostoa, tulee vesihuoltoon liittyvistä asioista ottaa yhteyttä ympäristöterveydenhuoltoon. Mikäli käytetään oman kaivon vettä, talousveden laatu tulee tällöin tutkituttaa. Talousveden tulee täyttää sille asetetut laatuvaatimukset. Lämminvesilaitteistosta saatavan lämpimän vesijohtoveden lämpötilan tulee olla vähintään +50 Celsius-astetta ja vesikalusteesta saatava vesi saa olla korkeintaan + 65 Celsius-astetta.

6. ULKOLEIKKIALUE

Päivähoitotilan ulkoilualueen tulee olla riittävän valoisa, mutta siellä tulee myös olla varjopaikkoja auringonsuojiksi. Lasten käytössä olevan piha-alueen mitoitussuosituksena käytetään 20 m^2/ lapsi. Tiiviisti rakennetuissa ympäristöissä voidaan tilamitoituksessa tinkiä, jolloin tulee pystyä osoittamaan läheiseltä puistoalueelta päiväkodin käyttöön soveltuva alue, jonne on turvallinen kulkuyhteys.

Päiväkodin ulkoleikkialueen tulee pääsääntöisesti olla aidattu. Aidan tulee olla riittävän korkea, suosituksen mukaan 120 cm. Aidan tulee myös olla riittävän tiivis ja rakenteeltaan sellainen, ettei se houkuttele kiipeämään. Aidan sisäpuolella ei esimerkiksi saa olla askelmiksi soveltuvia tukiosia. Aidan alareunan tulee olla korkeintaan 10 cm:n korkeudella. Portin avausmekanismin tulee olla sellainen, että lapsi ei saa porttia auki.

Saattoliikenteen sujuvuuden varmistaminen tulee ottaa huomioon jo suunnittelussa esimerkiksi ajoliittymien ja paikoitusalueiden osalta. Myös muun liikenteen (huoltoliikenne) järjestäminen turvallisesti tulee huomioida.

Ulkoleikkialueita ei tule sijoittaa vilkkaiden teiden läheisyyteen (melu ja päästöt). Pihalla ei saa olla myrkyllisiä tai piikkisiä kasveja. Piha-alueen pintamateriaalin tulee olla mahdollisimman vähän pölyävää ainesta. Leikkikenttävälineiden on oltava turvallisia ja vaarattomasta materiaalista valmistettuja.

7. TUPAKOINTI

Tupakointi on kielletty päiväkotien sisätiloissa ja ulkoilualueella, myös toiminta-ajan ulkopuolella. Edellä mainittu asia on huomioitava erityisesti, mikäli päiväkotirakennuksen yhteydessä on muuta toimintaa, esimerkiksi asukastupa, kokoontumishuoneisto jne. Tupakointikieltomerkinnät tulee olla selvästi esillä piha-alueelle tultaessa ja ainakin pääsisäänkäyntien yhteydessä.

8. JÄTEHUOLTO

Huoneistossa on oltava riittävästi jätteiden keräämiseen ja lajitteluun tarkoitettuja astioita. Sisätilojen jäteastiat tulee tyhjentää säännöllisesti. Jätteiden lajittelussa, keräämisessä ja jäteastioiden sijoittelussa sekä tyhjennysvälissä tulee noudattaa kunnan jätehuoltomääräyksiä.

9. ILMOITUSVELVOLLISUUS

Toiminnanharjoittajan tulee tehdä terveydensuojelulain (793/1994) mukainen kirjallinen ilmoitus Jyväskylän kaupungin ympäristöterveydenhuoltoon hyvissä ajoin ennen päiväkotitoiminnan (ryhmäperhepäiväkodit ja päiväkodit) aloittamista. Ilmoitus tulee tehdä myös toiminnan olennaisesta muutoksesta. Ilmoitusmenettely koskee uudisrakennusten lisäksi lisä- ja väliaikaistiloja tai vastaavia tiloja. Toimijanvaihdoksesta tulee ilmoittaa terveydensuojeluviranomaiselle.

Linkki ilmoitukseen:

https://jkl.epalvelu.fi/palvelut/ymparistoterveydenhuolto/Ilmoitus_huoneiston_kayttoonotosta_2160059.html

Terveydensuojeluasetuksen 4 §:n mukaisesti ilmoitukseen on liitettävä tarpeelliset piirustukset sekä tieto rakennusvalvontaviranomaisen hyväksymän pääpiirustuksen mukaisesta tilan käyttötarkoituksesta ja mahdollisesti vireillä olevista luvista. Rakennus, joka täyttää rakentamismääräyskokoelman vaatimukset, on yleensä aina myös terveydensuojelulain vaatimukset täyttävä.

Ilmoituksen käsittelystä annetaan todistus. Kohde kirjataan terveydensuojeluviranomaisen rekisteriin, jonka jälkeen kohde kuuluu ympäristöterveydenhuollon suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Kohde tarkastetaan terveydensuojelulain mukaisesti tietyin väliajoin riskiperusteisesti.

Elintarvikehuoneiston perustamisesta tai siinä tapahtuvasta olennaisesta muuttamisesta on tehtävä ilmoitus ympäristöterveydenhuoltoon neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai suunniteltua muutosta. Ilmoitus tulee tehdä myös toimijan vaihdoksen yhteydessä.

Ilmoitus- ja hakemuslomakkeita on saatavissa ympäristöterveydenhuollon internetsivustolta osoitteesta http://www.jkl.fi/ymparisto/terveys/ilmoituksetjahakemukset

LAINSÄÄDÄNTÖÄ JA MUITA OHJEITA

Terveydensuojelulaki (764/1994)

Terveydensuojeluasetus (1280/1994)

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus asunnon ja muun oleskelutilan terveydellisistä olosuhteista sekä ulkopuolisten asiantuntijoiden pätevyysvaatimuksista (545/2015)

Elintarvikelaki (23/2006), muutos 352/2011

Varhaiskasvatuslaki 540/2018

VALVIRA:n ohjeistus (www.valvira.fi)

Sosiaali- ja terveysministeriö ja Stakes: Päivähoidon turvallisuussuunnittelu, 2008

Suomen Rakentamismääräyskokoelma, RT-kortit:

Päiväkotien suunnittelu, RT 96-11003, 2010

Ulkoleikkipaikat, RT 89-10966, 2009

Hygienia sisätiloissa, yleiset perusteet, RT 91-11249

Hygienia sisätiloissa, tilasuunnittelu, RT 91-11250

Hygienia sisätiloissa, Siivous ja huolto, RT 18-11267

STUK:n ohjeistus (www.stuk.fi/aiheet/radon)

Tupakkalaki 13.8.1976/693, 21.6.2010 muutos

Asetus toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi 25.2.1977/225

Yhteystiedot:

Varhaiskasvatus

palvelukoordinaattori, Heli Arnberg, heli.arnberg@jkl.fi, 014 266 7746

Kaupunkisuunnittelu ja maankäyttö

poikkeuslupavalmistelu, Eila Viitala, eila.viitala@jkl.fi, 014 2665086

asemakaavoitus, Nana Pentti, nana.pentti@jkl.fi, 014 2665043

yhdyskuntasuunnittelu ja paikkatieto, Sarita Humppi, sarita.humppi@jkl.fi, 014 2665049

Rakentaminen ja ympäristö

rakennusvalvonta, rakennus.valvonta@jkl.fi

ympäristöterveydenhuolto, terveysvalvonta@jkl.fi,

Lisätietoja, Heidi Colliander, 014 2662372, Piia Kepanen, 014 2662380

Rauni Kunnela (elintarvikevalvonta), 014 2662374

Liikenne- ja viheralueet

ylläpito, Tuula Smolander, tuula.smolander@jkl.fi, 014 2665137

Jyväskylän Tilapalvelu

hanke- ja kiinteistökehitys, mikko.lepo@jkl.fi, 0408306379
tila- ja vuokrauspalvelut, jaana.lehtoranta-makkonen@jkl.fi, 0408306378